

"ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא גביע באמתחת בנימין" (מד, יב)

אמר הרה"ק הישועות משה מויזניץ זי"ע, 'ויחפש' - בחיפוש דרכים ובחיקור מעשים לשוב לה' ניכר ההבדל בין 'הגדול' - מי שהשגותיו גדולות, שהוא יודע תמיד שהוא רק 'החל', ועומד עדיין בתחילת הדרך בעבודת ה', לבין הקטן בדעת שתמיד נדמה לו שהוא 'כילה' - שהוא כבר גמר ועשה די צרכו, והוא כבר מושלם.

אורחות חיים, ילקוט מאיש לרעהו

א נקודל'ה

"ויהי כי באנו אל המלון ונפתחה את אמתחתינו והנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב אתו בידנו" (מג. כא)

הפסוק נפתח עם 'ויהי' שהוא לשון צער, לרמז שכשאדם נפטר מזה העולם והולך אל 'המלון' שבו ילון לעולם, אז 'ונפתחה את אמתחתינו' - פותחים את הפנימיות שלו ואת האמת שתחתיו, וזה 'אמתחתינו' - אותיות "אמת תחתינו" ויהנה כסף איש בפי אמתחתו - כי אז הכסף של האדם שהלך לעולמו מקבל פה, ומעיד מה האיש עשה בעולם הזה עם כספו, ומה הייתה הכוונה האמיתית בכל הכספים שנתן, שזה 'אמתחתו'. ואז 'כספנו במשקלו' - כי שוקלים בבית דין של מעלה בכף המאזנים מה המעשים שעשה עם כל הכסף, אם היו דברים טובים או רעים, ועל זה 'ונשב אתו' - כי הוא מקבל אז שכר או עונש. והכל 'בידינו' - בעולם הזה זה עדיין בידיים שלנו לעשות צדקות ודברים טובים ולעזור לאחרים עם הכסף, או להניח אותו במקומות פחות טובים.

וללוי אמר, ילקוט מאיש לרעהו

"ויהי מקץ"

שלש מן השאלות המוזכרות בגמרא שבת שכל אדם נשאל בשעה שמכניסים אותו לדין בבית דין של מעלה אחרי מותו, מרומזות בתיבת 'מקץ', כי 'מקץ' זה ראשי תיבות, משא ומתן, קביעת עיתים, ציפית לישועה.

ילקוט מאיש לרעהו

"ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ" (מב, ו)

יש שתי סוגי מושלים, יש מושל שמושל על ידי זה שמשליט את כוחו הרב על אנשים, ויש מושל שהוא הולך במידת הטוב, ועל ידי זה הוא שולט, כאן התורה סיפרה לנו שיוסף היה שליט מכח זה שהוא היה 'המשביר לכל עם הארץ' ולא בחיל ובגבורה.

הדרש והעיון

"ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמורך" (מא, לט)

פרעה אומר ליוסף הצדיק שנכון שאמרת שהקב"ה הוא זה שגילה לך את הפתרונות אבל הלא תדע שהשי"ת נותן חכמה לחכמים, ולכן מסתמא גם אתה בעצמך חכם גדול, כי לולי זאת לא היו מגלים לך מן השמים דברים רמים כאלו.

אהל יעקב

"ויאמר אלהם מרגלים אתם" (מב, ט)

לכאורה למה היה יוסף צריך לצער את אחיו? אלא הטעם הוא כי יוסף ראה בחלומם שרק אחיו משתחוים לו, ובאמת, הרי כל מצרים השתחוו לו, ולמה הראו לו מן השמים רק את אחיו משתחוים לו, מזה הוא הבין שמן השמים רצו לצער רק את אחיו ולכן הראו לו בחלומם רק את אחיו משתחוים לו, ובכן עשה את רצון השם, ואמר להם מרגלים אתם למען לצער אותם.

אמרי שפר

והכלי יקר מתרץ תירוץ אחר ומביא שיוסף עשה זאת בכוונה כי הוא רצה שלא יהיה להם זמן פנוי ללכת לחפש אחריהם כי אז יתברר להם שהוא יוסף, לכן ישר כשבאו התחיל להאשים אותם שהם מרגלים וכך לא יהיה להם פנאי לחפש אותו.

כלי יקר

הגיליון לזכות ולבריות אדונינו מורינו
ורבנו ר' ישכר דוב בן מרים שליט"א

"ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אותך על כל ארץ מצרים" (מא,מא)

לכאורה הפסוק הזה מיותר, מה בא פרעה להשמיע לנו בזה? הרי פסוק לפני הוא כבר אומר "אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי רק הכיסא אגדל מִמֶּנִּי". אלא הכוונה הוא כן: פרעה ראה את גודל החכמה של יוסף, והיות ולא מצא באמת איש חכם כמוהו, עשה אותו לשר ומשנה, אבל בליבו הוא פחד שאולי ברבות הימים הוא ימרוד בו וירצה גם את כיסא המלוכה, לכן אמר לו בפסוק הקודם, "רק הכסא אגדל ממך", אבל פרעה רצה להדגיש לו את זה עוד יותר, לכן אמר לו, "ראה" והתבונן היטב "נתתי אותך על ארץ מצרים", שאני הוא זה שנתתי לך הכבוד הזה, על כן אל תהיה כפוי טובה לקום נגדי, וזה גם מה שאמר אחר כך "ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים" (מא,מד), פרעה רצה להגיד בזה ליוסף, שמלבדך אני לא ירא ולא חת, כי אין שום איש אשר נמצא בארצי שיהיה לו את היכולת למרוד בי, אבל הדאגה שלי הוא רק ממך היות ואין נכון וחכם כמודך, לכן הנני מדבר על ליבך, לבל תשכח כי "אני נתתי אותך על ארץ מצרים".

מחשבת חושב

"ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אותך על כל ארץ מצרים" (מא,מא)

פרעה בחן את יוסף אחרי שהוא הודיע לו כי הוא ימלוך על ארץ מצרים והוא לא ראה שום שינוי במבטו, לכן הוא רצה לעורר אותו ואמר לו "ראה נתתי אותך", וכן "ויסר טבעתו", וכשראה שגם הדברים אלו לא עשו רושם על יוסף, חשב פרעה שאולי יוסף דואג מהשרים, מה הם יגידו על בחירתו ואולי יתנגדו לזה, לכן אמר לו אני פרעה שאין לך לפחד, ואם תדאג מזה שלא יקשרו קשר עליך, אמר לו 'ובלעדיך לא ירים איש את ידו', ולכן גם קרא את שמו 'צפנת פענח', כדי להגיד שלפניו נגלו הנסתרות והתעלומות כך שלא יעיזו לקשור קשר נגדו במסתרים מפחד שהוא יידע הכל, וכדי לקחת מיוסף את הדאגה האחרונה שלו על זה שהוא היה עבד אצל אשת פוטיפר וככה היא תשפיל את כבודו, נתן לו פרעה את אסנת בת פוטיפר לאשה, כך שגם היא וגם בעלה ישמרו על פיהם היות ולא ירצו להשמיץ את שם חתנם.

ליקוטי בתר ליקוטי, שפת היריעה

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו" (מא,יד)

אומר רש"י: "מפני כבוד המלכות". ויש להקשות, וכי לולא כבוד המלכות לא היה צריך יוסף לגלח, אחר שהיה כל כך הרבה זמן בבית האסורים ולא התגלח אלא אפשר לבאר על פי דברי הגמ' במסכ' ראש השנה (י'), שיום יציאת יוסף מבית האסורים היה ראש השנה. ולפי זה מובן, שאילולא כבוד המלכות לא היה יוסף יכול לגלח את שערו, מפני קדושת היום, ורק מפני שיש כאן כבוד המלכות וסכנה לנפשו הותר יוסף בגילוח כדי שלא יהרגנו פרעה.

אוצר הפנינים

אזיס ווארט

"והדליקו נרות בחצרות קדשך"

שואל ה"חתם סופר" בנוסח "על הנסים" אנו אומרים "ופינו את היכלך והדליקו נרות בחצרות קדשך". נוסח זה לכאורה תמוה, שהרי הדלקת המנורה הייתה בפנים ההיכל, ולא ב"חצר", ואם כן מדוע אומרים "והדליקו נרות בחצרות קדשך", כאילו ההדלקה בחוץ, בעזרה? ומסביר החתם סופר כך: אכן, ההדלקה הרגילה של המנורה הייתה בהיכל; אך כשבאו להדליק לראשונה לאחר הניצחון על היוונים, לא יכלו להדליק בהיכל, כי היה מלא בעבודה זרה; ולכן, עד שפינוהו, הדליקו תחילה בחצר, בעזרה, לכן נאמר "והדליקו נרות בחצרות קדשך". ואדרבה, כך גם התפרסם יותר הנס, כי זכו לראותו לא רק הכהנים בהיכל, אלא גם שאר העם. ולכן, גם כשתיקנו לדורות, תיקנו להדליק בחוץ, על הפתחים, בפרסום. ומוסיף על כך החתם סופר, שלפי זה מיושבת גם היטב קושייתו המפורסמת של הבית יוסף; כידוע, הבית יוסף מקשה, מדוע מדליקים שמונה ימים, הרי ליום אחד הספיק השמן גם אלמלא הנס, וא"כ צריך היה להדליק שבעה ימים בלבד? אך לפי האמור מיושב היטב, כי מה שהספיק השמן ליום אחד, הוא דווקא להדלקה רגילה הנעשית בתוך ההיכל, שהוא מקום סגור ללא רוחות, אך כשהוציאו את המנורה לחוץ, הואיל ויש שם רוחות, לא היה אמור להספיק אף ליום אחד אלמלא הנס; ובזה מוסבר היטב רצף הלשון- "והדליקו נרות בחצרות קדשך", ומתוך כך "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו...", שמונה ולא שבעה.

חתם סופר